

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice hšt. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 50.

V Mariboru, dne 13. decembra 1900.

Tečaj XXXIV.

Preosnujte bralna društva!

Po Spodnjem Štajarju imamo lepo šte-
vilo bralnih društev, ki pa v obče ne opravi-
čujejo upanja, katero so stavi v nje. Bralna
društva bi morala biti ognjišča narodne za-
vednosti in narodne omike, a so po večini
le zbirališča narodne zaspanosti in mlačnosti.
Vsled tega so naša bralna društva mrtev
kapital, ki ne prinaša slovenskemu ljudstvu
skoro nobenih obresti. Vendar pa si ne upamo
trditi, da bi bila bralna društva nepotrebna.
Taka društva lahko tudi veliko koristijo, toda
voditi se morajo na spreten način in v
pravem duhu.

Bralna društva po deželi naj bodo za
ljudstvo urejena. Časniki naj bodo izbrani,
kakor je najbolj za ljudstvo primerno. A
kako je dandanes? Mi ne pojмимо, kako si
morajo bralna društva naročevati na pr. vse
slovenske dnevnike. Ljudstvo jih ne bere, ker
nima časa. Taki časniki so potem le za »in-
teligenco«. In res je marsikje istina, da »in-
teligenca« izrablja ljudstvu namenjeno bralno
društvo ravno v tem smislu, da pride tem
potom na prav cen način do svojih dnev-
nikov. Zraven dnevnikov ležijo na mizi bral-
nega društva večkrat tudi časniki, ki recimo
nas Štajarcev ne brigajo mnogo ali pa se
pečajo s stroko, ki je čitajočemu občinstvu
bralnega društva deveta briga. Na ta način
se vrže veliko denarja za nepotrebne reči
skozi okno. Če pa pride več udov v bralno
sobo ter hoče čitati domač list, pa je na-
vadno samo eden tako srečen, da lahko
ugodi svoji želji, ker ima društvo samo en

iztis domačega lista, vsi drugi pa morajo
oditi. Zato pa tudi ni po mnogih krajih no-
benega zanimanja za bralna društva, ker
udje ne dobijo od njih, česar si želijo. Edino
dobro je po našem mnenju za bralna društva
in v tem nas potrjujejo izkušnje, da si bralno
društvo naroči le nekaj malo časnikov, toda
te v velikem številu. Recimo, dva politična
lista, kmetijsko strokoven list in pa leposloven
list. Druge časnike pa si naj bralna društva
naročujejo le, ako jim preostaja denarja. Ni
treba, da bi časniki morali ležati cel teden
v bralni sobi, kajti med tednom jih ima itak
samo »inteligencia« čas čitati. Ampak v ne-
deljo popoldne na pr. se naj razdelijo po
vaseh, naj potujejo na dom med ljudstvo,
za bralno sobo naj zadostuje po jeden iztis.

Boljše kakor dnevnike naročevati, storijo
bralna društva, ako si nakupujejo knjige za
knjižnico. Nobeno bralno društvo bi ne
smelo biti brez obsežne knjižnice. Nobeno
bralno društvo bi ne smelo biti brez obsežne
knjižnice. Knjige naj se pridno izposojujejo.
V to svrhu pa je pred vsem treba skrbeti
za požrtvovalnega knjižničarja, ki ima čas
in veselje, redno opravljati vsako nedeljo
svoj posel in pa skrbeti za vzoren red.

V zadnjem času so naša bralna društva
hvala Bogu, že večinoma opustila neumno
razvado, prirejati plesne veselice, koja naloga
pristaja krčmarjem, ne pa izobraževalnim
društvom. Veseli pa nas, ako se prirejajo
večkrat veselice s petjem, igrokazi, tombolo
in predavanji. To je plemenita zabava. Vse
premalo pa še se goji po naših društvih po-
učevanje in izgojevanje. Poučnih govorov o

kmetijskih, kulturnih, zgodovinskih predmetih
skoro ni slišati v bralnih sobah. Mnogo bi
v tem oziru lahko tudi storili dijaki v po-
čitnicah, posebno da bi tolmačili narodu kul-
turne in zgodovinske dogodke našega ljudstva.

Bralna društva bi naj bila tudi izobra-
ževališča za kmečke govornike. »Inteligencia«
bi naj te misli ne puščala v nemar, ampak
segla našim mladim ljudem pod roke. Mnogo
mladeničev ima govorniški talent, a nikogar
ni, ki bi ga gojil in likal. Rodoljubi, mladina
je naš up, oklenite se torej mladine! Dajte
jo izobraziti tudi za govornike. Z malim se
začne, na pr. s prednašanjem pesmi, potem
se bo počasi že prilezlo do večje ali manjše
popolnosti.

Naše prepričanje je, da bodo le tedaj
bralna društva dobila res kak pomen za naše
ljudstvo, ako se bodo preosnovala, kakor na-
svetujemo. Bliža se novo leto in sedaj je
najprimernejši čas, da se uvažujejo naši
nasveti.

Volilno gibanje.

Naši kandidatje. Pregled prvotnih vo-
litev nam kaže, da bodo na Spod. Štajarskem
gotovo izvoljeni Robič, dr. Ploj, Berks in
Zičkar. Mlakar pa pride bržkone v ožjo vo-
litev, zato je treba vsakemu slovenskemu
volilcu na volišče. V mestih in trgih bo do-
bil dr. Pipuš lepo manjšino, izvolitev dr.
Dečka pa je osigurjena, ako vsak Slovenec
gotovo stori svojo dolžnost. V ptujski in
mariborski kmetijski skupini je treba našim

Listek.

Črtice iz zgodovine našega naroda.

6. Prosvetne razmere.

Svet, ki so ga naši pradedje do 6. sto-
letja zvali svojega, in ki je bil dvakrat tolik
kakor je vsa avstrijsko-ogerska monarhija,
je ravnina, polagoma vzdigajoča se od Črnega
kakor od Vzhodnega morja proti sredini,
a le toliko, da sleme jedva doseže višino
kakih 200 m nad morsko gladino. Po obeh
straneh hiti proti morjema obilo rek, ki
imajo vedno mnogo vode in so še danes
bogate rib. Severni in zapadni del te rav-
nine je bil večinoma močvirnat in imel mnogo
jezer, ali tudi drugod močvirij ni manjkalo.
Danes je svet že bolj suh. Ponebje je,
ker tečajnim zračnim tokovom proti jugu
pot ni zapažen, v obče bilo ostro; kratki
poletjem so sledile dolge zime s hudim
mrazom in burnimi viharji; večidel leta je
vodo in kopno pokrivala debela megla. Vendar
vsevpred ni bilo enako; v tem pogledu
lahko v smeri od Črnega do Vzhodnega
morja razločujemo štiri pasove; prvi je bil,
kakor še danes, stepa ali pustina, ki je da-
jala le trave; drugi je imel podnebje, da se

je vinstvo povoljno obnašalo; v tretjem sta
še dobro uspevala pšenica in sočivje, v zad-
njem pa le še rž in lan; kar se tiče drevja,
je že v tem pasu listnato prevladovalo. Iz-
vzemši pustino, je torej ves svet bil za
poljedelstvo kaj pripraven. Opomniti še nam
je, da je ves drugi in velik kos tretjega
prava pravcate črnica, ki sega tu in tam
do 5 m v globčino in je tako rodovitna,
da je ni treba gnojiti; tako zvan Črnozem
rodi danes toliko raznega žita osobito pše-
nice, da se imenuje žitnica evropska. V
nepremernih gozdovih so bujno in brez goje
rastli dob., lipe, javori, kleni, bukke, vrbe,
breze, brest, jeseni, jelše, bori, smreke in
hojke; obilno namakana travišča pa so
hranila črede raznih prežvekovalk, izmed ka-
terih imenujemo le mogočnega tura, od ka-
terega izhaja naše govedo, in ki ga danes
ni več, zobra ali tako zvanega evropskega
bizona, ki živi danes le še v Bijaloviškem gozdu
v Rusiji in je neka goveja vrsta, in končno
losa, največjega jelena, ki je tudi sila redek.
Po gozdih so domovali medved, volk, divji
mrjasec in druge zveri. V nedrih svojih pa
je zemlja hranila neizmerne zaklade železne
in druge rude, tudi soli. Končno še naj je
omenjen janter (to je tista rumena, svitla in
prozorna tvarina, iz katere izdelujejo vsa-
kovrstna gizda, posebno pa ustnike za tobačne

pipe in smodkovnjake), ki se je nahajal le
v Vzhodnem morju in ob njem ter cenil
visoko.

A. Gmotna prosveta.

Poljedelstvo. Kajpada so naši pra-
dedje »od tega, kar jim je stvarnica ponu-
jala, jemali pridno«; v prvi vrsti je bilo pač
obdelovanje zemlje ono, s čimur so se pečali
najraje, vzlasti ker jim je trud plačevala
obilo; bili so torej pred vsem poljedelci. A
te stroke niso gojili le intenzivno, ampak
tudi racionalno. Ker so železno rudo poznali
in tudi vedeli jo topiti, so si iz kovine pri-
pravljali razno poljsko orodje. Njiva se je
orala s plugom, kojega deli so imeli posebna
imena kakor: lemež, črtalo, gredelj, plaz;
nato se je povlačila z brano in posejala.
Sejala pa se je jarina kakor ozimina. Izmed
zrnja so poznali oves, ječmen, rž, pšenico
in proso; kar se je kje sejalo najbolje, zvalo
se je tudi žito, ker je prebivalce pred vsem
živilo; potemtakem je žito bilo tukaj rž,
tam pšenica in zopet drugod proso; po
nekod pa tudi vse skupaj. Silje se je želo
s srpi, vezalo v snopove, spravljalo na vo-
zovih v gumna, mlatilo in čedilo; zrnje se
je shranjevalo v žitnicah, mlelo pa na žrnih
ali mlinih, da se je dobivala moka; proso
se je phalo in sphano zato imenovalo pšeno;